

Βασιλική της παλαιάς μητρόπολης της Βέροιας της παλαιάς βυζαντινής επισκοπικής

Βασικοί σταθμοί:

1. Χτίζεται: το κτίριο που βρίσκεται μπροστά μας είναι του τέλους του 11ου και των άρχων του 12ου αιώνα, μετά το 1070 μέχρι το 1120. Σε αυτό το χρονικό διάστημα τοποθετείται η ανέγερσή του.
2. Η ζωγραφική στον κεντρικό αυτό χώρο χρονολογείται στις αρχές του 13 αι., 100 χρόνια μετά. Η πλειονότητα του ζωγραφικού διακόσμου χρονολογείται στις πρώτες δεκαετίες του 13ου αι. Γίνεται μια μεγάλη ανακαίνιση στα τέλη του 13ου αρχές του 14ου αιώνα. Υπάρχουν τρεις βασικοί βυζαντινοί σταθμοί. Ζει ως εκκλησιά μέχρι το 1590, πολύ αργότερα από την κατάκτηση της πόλης από τους Οθωμανούς και από το 1590 έως το 1912 λειτουργεί ως τζαμί. Μετά την απελευθέρωση της πόλης επιστρέφει ξανά στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης της Βέροιας.

Πριν υπήρχε μια εκκλησία που σώζεται σε θεμέλια, προγενέστερη, πριν το 1000 μ.χ.

Αυτό το κτίριο που βλέπουμε μπροστά μας χρονολογείται 1070-1110 με 1120.

Είναι ωραίο να οδηγούμε τον επισκέπτη στο εσωτερικό του ναού από τη δυτική είσοδο, που λέγεται βασιλείος πύλη- τρίπυλο με δύο κίονες με ωραία κιονόκρανα. Ο επισκέπτης αντικρίζει μια μαρμάρινη επιγραφή πάνω από την πόρτα που γράφει: «και τούτον έργον Νικήτα θειπόλου», που σημαίνει: και αυτό είναι το έργο, αυτό το κτίριο το έφτιαξε ο Νικήτας που είναι θειπολος, Η λέξη «θειπολος» είναι μια ποιητική λέξη δανειζόμενη από τα αρχαία κείμενα σε εποχή αναγέννησης (κατά την οποία οι βυζαντινοί πάντα επιστρέφουν στην αρχαιότητα), είναι λοιπόν μια ποιητική λέξη για να δηλώσει τον ιερέα, τον παπά, τον επίσκοπο και αυτό επομένως είναι το έργο του Νικήτα που είναι επίσκοπος της Βεροιαίας. Η Βέροια είναι μέχρι το 1309-1310 επισκοπή, από το 1310 και μετά λέμε μητρόπολη, ανεβαίνει δηλαδή αναβαθμίζεται σε μητρόπολη. Πριν όμως θα λέμε η επισκοπική εκκλησία των βυζαντινών για να είμαστε πιο ακριβείς. Από την εποχή του Νικήτα δεν γνωρίζουμε άλλα πράγματα εκτός από αυτήν την επιγραφή και το κτίριο που βλέπουμε. Η μαρτυρία του Νικήτα που έχουμε από τον Νικήτα είναι σε έγγραφο του Αγίου Όρους όπου ξέρουμε ότι ζει γύρω στο 1070 και μετά. Τα στοιχεία από το πώς είναι χτισμένη η εκκλησία μας βοηθούν για να δούμε ότι είναι χτισμένη με παρόμοιο τρόπο με άλλες εκκλησίες που χρονολογούνται την εποχή αυτή και έτσι με βεβαιότητα μπορούμε να την τοποθετήσουμε, γιατί δεν υπάρχει ιδρυτική επιγραφή στο μνημείο που σώζεται, για να ξέρουμε πότε χτίστηκε, όπως συμβαίνει με την εκκλησία του Χριστού. Έτσι τα στοιχεία αυτά μας βοηθούν να χρονολογήσουμε το πότε χτίστηκε. Είναι η εποχή έναρξης της δυναστείας των Κομνηνών. Πρώτος αυτοκράτορας ο Αλέξιος Α΄. Εποχή οργάνωσης πόλεων.

Ο ζωγραφικός διάκοσμος

Στη Βέροια έχουμε έναν επώνυμο ζωγράφο (οι βυζαντινοί δεν υπέγραφαν τα έργα τους ούτε στην Α. Σοφία ξέρουμε ποιοι δημιουργούν τα σπουδαία ψηφιδωτά. Έχουμε πολύ λίγα ονόματα βυζαντινών ζωγράφων.) Η Βέροια είναι τυχερή, γιατί έχει τον Καλλιέργη και τα αδέρφια Ασπραδάδες.

Ο αρχαιότερος ζωγραφικός διάκοσμος που σώζεται πάνω στο μνημείο δεν είναι από την εποχή του Νικήτα αλλά είναι από περίπου 50 χρόνια αργότερα. Οι ζωγραφίες σε αυτήν την εκκλησία γίνονται σε διαδοχικά διαστήματα και μας δίνουν τους σταθμούς της ιστορίας της. Οι πρώτες απεικονίσεις που βλέπουμε είναι στο ιερό βήμα, ο Χριστός που λέγεται ο Χριστός Χαλκίτης, έχει επιγραφή. Ονομάζεται έτσι επειδή κοσμούσε τη Χαλκή πύλη του ιερού Παλατίου, πάνω από την είσοδο στην Κωνσταντινούπολη, γι' αυτό φέρει αυτό το όνομα.

Από την άλλη μεριά εικονίζεται μια όρθια γυναικεία μορφή. Η μορφή αυτή είναι από τους εικονογραφικούς τύπους και από τα ψηφιδωτά της εποχής αυτής που γνωρίζουμε από τον ναό της Κωνσταντινούπολης και του ευρύτερου μεσαιωνικού χώρου, είναι η Παναγία, που ονομάζεται

η Παναγία Βλαχερνήτισσα, θεώμενη δηλαδή σε όρθια στάση. Άρα έχεις στο ιερό βήμα σαν σε προσκυνητάρια τοιχογραφίες με τον Χριστό και την Παναγία.

Φραγκική κυριαρχία

Οι αρχαιότερες παραστάσεις τοποθετούνται στο 1200. Το 1204, δηλαδή πολύ λίγα χρόνια από τότε που ζωγραφίζονται αυτές εδώ οι παραστάσεις, συμβαίνει ένα πολύ καταγιστικό γεγονός στη βυζαντινή αυτοκρατορία. Στην 4η σταυροφορία, οι ιππότες αντί να κατέβουν στα Ιεροσόλυμα λεηλατούν και κατακτούν την Κωνσταντινούπολη. Είναι η πρώτη σοβαρότερη άλωση της Κωνσταντινούπολης και ο βυζαντινός αυτοκράτορας εγκαταλείπει το θρόνο του.

Στις υπόλοιπες πόλεις δεν υπάρχει εννοείται Βυζαντινή κυριαρχία. Η περιοχή της Μακεδονίας μοιράζεται στους ιππότες που πήγαν μαζί με τον νέο Φράγκο βασιλέα της Κωνσταντινούπολης. Εδώ έρχεται ένας μεγάλος φεουδάρχης που λέγεται Βονιφάτιος Μομφερατικός στον οποίο επιδικάζονται τα εδάφη της Θεσσαλονίκης, της Βέροιας, των Βοδενών, δηλαδή της Έδεσσας και όλης αυτής της περιοχής. Αυτός πρέπει να έρθει να κατακτήσει την Βέροια, το οποίο φυσικά και κάνει. Έτσι η Βέροια καταλαμβάνεται από τους σταυροφόρους από το 1207 μέχρι το 1215-1216. Αυτό σημαίνει ότι σε αυτήν την εκκλησία μάλλον δεν θα υπάρχει πια ένας βυζαντινός επίσκοπος. Η πόλη τελεί υπό φραγκική κυριαρχία, υπάρχει ένας Λατίνος επίσκοπος.

Σε αυτά τα χρόνια αμέσως μετά την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης, οι δυνατές οικογένειες του Βυζαντίου δεν μένουν με σταυρωμένα τα χέρια. Ναι μεν χάθηκε η πρωτεύουσά τους, αλλά ταυτόχρονα ιδρύουν ανεξάρτητες αυτοκρατορίες σε όλα τα εδάφη που είχαν απομείνει ελεύθερα και στόχος τους είναι πάντα να ανακαταλάβουν την πρωτεύουσά τους, το οποίο πετυχαίνουν μετά από 50 χρόνια. Αυτό το πετυχαίνει ο Μιχαήλ ο 8ος ο Παλαιολόγος το 1261. Ωστόσο εμείς βρισκόμαστε ακόμα στο 1207-8 και έχουμε Φράγκους στην πόλη μας.

Όμως γύρω γύρω στην περιοχή μας υπάρχουν κάποιες πολύ δυναμικές προσωπικότητες που ιδρύουν ανεξάρτητες αυτοκρατορίες μια από αυτές, η πιο εύκολη για να θυμάστε με αναμνήσεις μέχρι και το σήμερα είναι η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας που την ιδρύει ένα κομμάτι της οικογένειας των Κομνηνών. Οι άλλοι και εξαιρετικά σημαντικοί που είναι αυτοί τελικά που επανακτούν την Κωνσταντινούπολη είναι οι Λασκάριδες της Νίκαιας. Λάσκαρης, Βαταντζής και τελικά Παλαιολόγος αυτός ο τελευταίος που ανακαταλαμβάνει Δεκαπενταύγουστο το 1261 την Κωνσταντινούπολη.

Στην Ήπειρο και στην Δυτική Στερεά Ελλάδα υπάρχει μια ακόμη πολύ δυνατή ηγεμονία, λέγεται το Δεσποτάτο της Σισκλήρου, είναι αυτοί οι Κομνηνοδουκάδες που έρχονται και το 1215-16 ανακαταλαμβάνουν την Βέροια. Έτσι η Βέροια περνάει ξανά από τα χέρια των Λατίνων στα χέρια των Βυζαντινών.

Ο Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας Άγγελος

Ο Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας Άγγελος που είναι δεσπότης εκείνων των χρόνων είναι μια πολύ σημαντική προσωπικότητα που ζει στην Βέροια και φροντίζει για αυτήν. Ο Θεόδωρος το 1224 στέφεται στην Θεσσαλονίκη στο ναό της Αχειροποιήτου αυτοκράτορας, γιατί στόχος τους, πάντοτε στόχος τους ήταν να πάρουν ξανά την πρωτεύουσά τους. Στο διάστημα όμως 1215-16 μέχρι το 1224 φαίνεται ότι αυτός με μία ομάδα τοπικών αρχόντων που έχουν επιστρέψει, γιατί πολλοί είχαν εξοριστεί την εποχή της Φραγκοκρατίας, επιστρέφουν για να κάνουν δουλειές και έργα μέσα στην πόλη. Η ζωγραφική που βλέπουμε στα ανώτερα κομμάτια του κεντρικού μέρους του ναού είναι από αυτή την εποχή.

Δεν υπάρχει στον ναό κάτι που να λέει ότι ο Θεόδωρος ήρθε στη Βέροια. Υπάρχουν όμως κάποια στοιχεία που σχετίζονται με το γεγονός ότι ο Θεόδωρος ήρθε και ανανέωσε την εκκλησία. Από πολλούς υπάρχει η αμφισβήτηση για την παρουσία του Θεοδώρου στην Βέροια, υπάρχουν όμως πολλά στοιχεία που μας βοηθούν σε κάποια πράγματα και για να τον συνδέσουμε με το αυτοκρατορικό περιβάλλον. Υπάρχουν κάποιες παραστάσεις στον ναό που σχετίζονται με το γεγονός ότι ήρθε εδώ και ανανέωσε την εκκλησία.

α) **Παράσταση στον πεσσό:** Υπάρχει μια παράσταση στο ύψος των τόξων, εικονίζεται μια αντρική μορφή με στέμμα, με ρούχα προσεγμένα, είναι στολισμένος και γονατίζει σε έναν γέρο που είναι ντυμένος όπως οι αρχαίοι φιλόσοφοι (φορά χιτώνα) που έχει πλησιάσει προς αυτόν. Αυτός είναι ο

βασιλιάς Δαβίδ, ο οποίος μετανιώνει για τις πράξεις του μπροστά σε έναν προφήτη της Παλαιάς Διαθήκης, τον Προφήτη Νάθαν. Η ψηλότερη μορφή φορά φωτοστέφανο, έτσι εικονίζονται οι άγιοι. Ο άντρας που γονατίζει λέγεται Ιωάννης Αμαριανός, σύμφωνα με επιγραφή που υπάρχει πάνω στην τοιχογραφία. Σημαντικό γιατί γνωρίζουμε το όνομα ενός Βεροιώτη στα βυζαντινά χρόνια. Δεν ξέρουμε αυτή την περίοδο πράγματα για την πόλη, καθώς η Κων/πολη είναι τόσο σημαντική ώστε να βρίσκουμε αναφορές κυρίως γι' αυτήν.

β) Παράσταση στην οποία εικονίζεται ο Άγιος Ελευθέριος: συνεπώς η παράσταση μιλά για την απελευθέρωση της πόλης. Από τις πηγές γνωρίζουμε ότι ο Θεόδωρος απελευθέρωσε την πόλη. **γ) Παράσταση στην οποία εικονίζεται ένας στρατιώτης πάνω σε άσπρο άλογο:** Στην παράσταση αυτή εικονίζεται ο Άγιος Θεόδωρος. Στο σημείο που σήμερα βρίσκεται το παράθυρο (έγινε όταν η εκκλησία μετατράπηκε σε τζαμί) αρχικά υπήρχε πόρτα, ήταν η βόρεια βυζαντινή πόρτα της εκκλησίας. Ο βυζαντινός έμπαινε από μια πόρτα με τρίπτυλο, μπαίνοντας στο αριστερό του χέρι έβλεπε μια ωραία παράσταση: ένας στρατιώτης πάνω σε άσπρο άλογο, ντυμένος με μεσαιωνική στολή. Είναι ο Άγιος Θεόδωρος. Υποθέτουμε ότι την αφιέρωσε ο Θεόδωρος Κομνηνός Δούκας Άγγελος, αποδίδοντας τιμή στον προστάτη αγίο του, τον Θεόδωρο.

Τέλος, να επισημανθεί ότι στα βυζαντινά χρόνια οι αυτοκράτορες παρομοιάζονται με τον Δαβίδ, που είναι το πρότυπο βασιλιά της Π. Διαθήκης. Όταν επομένως σε μια εκκλησία βλέπουμε να εικονίζεται ο Δαβίδ, θα υποθέτουμε ότι πίσω από την παράσταση υπάρχει αυτοκρατορική χορηγία

Σε ποιον είναι αφιερωμένη η εκκλησία;

Δεν είναι απλή η αφιέρωση σ' αυτή την εκκλησία και δεν είναι αφιερωμένη σ' έναν μόνο άγιο. Η παράδοση η προφορική παραπέμπει στους Αγίους Πέτρο και Παύλο. Το στοιχείο αυτό μπορούμε να το συνδυάσουμε και με το γεγονός ότι ο μητροπολιτικός ναός της Βέροιας είναι αφιερωμένος στους πρωτοκορυφαίους Πέτρο και Παύλο. Μάλλον θα είχαν ιδιαίτερη θέση σ' αυτή την εκκλησία.

Γιατί τιμώνται και οι δύο: ο Παύλος ήρθε στην πόλη. Ο Πέτρος ως ιδιαίτερα τιμώμενος στη Ρώμη (ως 1^{ος} επίσκοπος Ρώμης, τιμάται εκεί). Οι εκκλησίες της Μακεδονίας ως το 800 μ.χ. δεν υπάγονταν στον Πατριάρχη της Κων/πολης, καθώς αυτός δεν είχε δικαιοδοσία στο ανατολικό Ιλλυρικό, όπου ανήκε η περιοχή μας, αλλά στον Πάπα. Επειδή λοιπόν η εκκλησία μέχρι κάποια εποχή υπαγόταν στο Πατριαρχείο της Ρώμης γι' αυτό εδώ τιμάται ο Πέτρος και ο Παύλος.

Τοιχογραφία στην οποία εικονίζονται ο Πέτρος και Παύλος: Στην άκρη είναι ο Παύλος, πρώτος είναι ο Πέτρος και ο Χριστός τους ευλογεί. Υπάρχει και μια γυναίκα και ένα παιδί, τοπικοί άγιοι της Βέροιας. η Αγία Ιερουσαλήμ (αριστερά) και είναι η πολιούχος προστάτιδα της Βέροιας στα παλαιοχριστιανικά χρόνια και ως το 1000. Το αγόρι είναι ο μεγαλύτερος γιος της.

Τοιχογραφία στην οποία εικονίζεται ο Άγιος Αντώνιος, ο δια Χριστών σαλών, ο βεροιώτης των σαλών (των τρελών). Οι σαλοί άγιοι είναι μια ιδιαίτερη κατηγορία ανορθόδοξων αγίων, γυρνούν στις ταβέρνες, στα καπηλειά, προκαλούν τον κόσμο, βρίζουν, πίνουν, κάνουν όλα τα ανάποδα για να μπορέσουν να πείσουν και άλλους να μεταστρέψουν τον χαρακτήρα τους. Είναι τρελοί για την αγάπη του Χριστού. Στη Συρία αυτή η παράδοση είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη τον 4^ο και 5^ο αι, τον 8^ο και 9^ο αναθερμαίνεται και έχει σχέση και με τη γέννηση μεγάλων μοναστικών πολιτειών. Τον 9^ο και 10^ο αι. εποχή που ζει ο Αντώνιος ιδρύεται η μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους (972). Εδώ έχουμε τη σκήτη Βεροίας. Στην τοιχογραφία για πρώτη φορά τον βλέπουμε να εικονογραφείται ως ερημίτης. Από το 1340 και μετά όταν εικονίζεται ο Άγιος Αντώνιος ο βεροιώτης ζωγραφίζεται σαν μοναχός με στολή ιερέα, δανείζεται τον εικονογραφικό τύπο του Αγ. Αντωνίου του ιδρυτή των

κοινοβίων της Αιγύπτου. Η τοιχογραφία είναι του 1340, άρα έχει καθιερωθεί ως άγιός τους, αφού αυτός έζησε γύρω στο 1000.

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΠΑΛΛΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ

Οι τοιχογραφίες της Π. Μητρόπολης Βέροιας σχεδιαστήκαν στον 11ο αιώνα και ο σχεδιασμός τους συνεχιζόταν μέχρι και τον 20ο. Λόγω όμως των γεγονότων που προηγήθηκαν στην διάρκεια αυτών των αιώνων (π. χ εισβολή των Τούρκων στην πόλη κ.α.) οι τοιχογραφίες που κατάφεραν να διασωθούν είναι αυτές του 13ου και 14ου αιώνα. Παρόλ' αυτά η εκκλησία και ιδιαίτερα οι τοιχογραφίες της είναι γνωστό ότι αποτελούν στοιχείο υπερηφάνειας για την ιστορία και την τέχνη αυτής της πόλης.

Ο σχεδιασμός αυτής της εκκλησίας στηρίζεται στον ρυθμό της βασιλικής και παρότι υπήρξαν απώλειες στο νότιο και κεντρικό μέρος του κλίτους διατηρεί αρκετά μεγάλο ποσοστό των τοιχογραφιών της που εκτείνεται χρονικά από το τέλος του 12ου μέχρι και τις αρχές του 14ου αιώνα.

Η ζωγραφική της Π. Μητρόπολης έχει αποδειχθεί έργο το οποίο δημιουργήθηκε από διαφορετικά χέρια ζωγράφων, οι οποίοι μεταφέρουν στο τοίχο την δική τους προσωπική ικανότητα και γνώση. Το πρώτο πράγμα που παρατηρεί κανείς όταν μπαίνει στον ιερό ναό της μητρόπολης είναι οι ποικίλες μορφές τοιχογραφιών που υπάρχουν και οι οποίες εκφράζουν τον προβληματισμό των ζωγράφων εκείνης της περιόδου. Η προσκόλληση στη παραδοσιακή ζωγραφική και η αποδέσμευση από εκείνη αποτελούν σίγουρα δυο αντιμαχόμενους πόλους στη ζωγραφική της Π. Μητρόπολης. Αυτή η τεχνική θα μπορούσε εύκολα να θεωρηθεί διαφορετική από τις συνηθισμένες και όχι τόσο εύκολη στο να κατανοηθεί, αλλά αυτό που συνειδητοποιείται εν τέλει είναι ότι αυτή η τεχνική είναι που δίνει στο μνημείο πολύτιμη μοναδικότητα.

Οι τοιχογραφίες της μητρόπολης περιγράφουν λεπτομερειακά την αφήγηση των θεμάτων, υπάρχουν πολυπρόσωπες παραστάσεις και η σχέση του τοπίου είναι αρμονική, καθώς οι μορφές αναπαριστώνται να κινούνται με ελευθερία. Είναι χαρακτηριστικό ότι λόγω της οργάνωσης που διαθέτει επιτρέπει την ανάδειξη της μορφής του Χριστού.

Ο σωζόμενος ζωγραφικός χώρος του μνημείου διακοσμείται με αγιογραφίες που ανήκουν σε διάφορες περιόδους και γενικά θεωρούνται από τα σπουδαιότερα έργα της βυζαντινής ζωγραφικής. Δυστυχώς όμως μετά της εισβολή των Τούρκων στην πόλη ο ναός μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος και έλαβαν χώρα μετατροπές και καταστροφές τόσο των δομικών στοιχείων όσο και της αγιογραφικής ζωγραφικής. Βέβαια, μετά την απελευθέρωση της Βέροιας ο ναός επαναλειτούργησε για μικρό χρονικό διάστημα και στους επομένους αιώνες ορισμένα από τα κατεστραμμένα στοιχεία των τοιχογραφιών κατάφεραν να διασωθούν.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ Π. ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ

Αρχικά να τονίσουμε πως η εκκλησία είναι αφιερωμένη στους Αγίους Πέτρο και Παύλο, οι οποίοι είχαν και έχουν ιδιαίτερη θέση τιμής σε αυτήν. Ο Παύλος είναι αναγνωρίσιμος στην πόλη της Βέροιας, λόγω του ότι είχε έρθει σε αυτήν (ένα βασικό στοιχείο που πρέπει να γνωρίζουμε). Από την άλλη πλευρά, ο Πέτρος ως ιδιαίτερα τιμώμενος στην Ρώμη, ως πρώτος επίσκοπος Ρώμης τιμάται αρχικά εκεί μέχρι κάποια εποχή.

Εκείνο που κεντρίζει την προσοχή και προβληματίζει είναι οι ανάποδες θέσεις που έχει η Παναγία και ο Χριστός στο τέμπλο εκείνη την εποχή. Εμείς συνηθίζουμε να βλέπουμε τον Χριστό δεξιά μας και την Παναγία αριστερά, όπως και τον τιμώμενο Άγιο της εκκλησίας. Βεβαία αυτό έχει αντικατασταθεί σήμερα και οι εικόνες έχουν εγκατασταθεί στη σωστή θέση που συνηθίζουμε να βλέπουμε εμείς σήμερα.

Πάνω από την βόρεια πόρτα συνηθιζόταν να υπάρχει μια τοιχογραφία της οποίας η παράσταση ήταν ένθρονη. Σήμερα η τοιχογραφία αυτή έχει αφαιρεθεί για συντήρηση. Αυτό που θα πρέπει να γνωρίζουμε είναι πως κάθε φορά πριν μπούμε σε μια βυζαντινή εκκλησία αλλά και στις σύγχρονες εκκλησίες, επειδή η παράδοση έχει διατηρηθεί, πάνω από την πόρτα υπάρχει η

παράσταση του Άγιου, όπου τιμάται η εκκλησία. Επίσης μια άλλη σημαντική πληροφορία που πρέπει να ξέρουμε είναι πως όταν απεικονίζεται η Παναγία πριν μπούμε στον ναό πάνω από την πόρτα σημαίνει ότι η εκκλησία δεν είναι αφιερωμένη μόνο σε ένα ζεύγος αγίων αποκλειστικά (πχ στον Πέτρο και στον Παύλο), αλλά αφιερώνεται και στην Παναγία. Αυτό συνηθίζει να εμφανίζεται συχνά στην εποχή των βυζαντινών, την Κομνήνεια εποχή, και το ίδιο συμβαίνει και στην Βέροια. Εκείνη την εποχή η λατρεία της Παναγίας ήταν αρκετά διαδεδομένη. Οι Κομνηνοί (ήταν το όνομα δυναστείας που κυβέρνησε την Ανατολική Ρωμαϊκή ή Βυζαντινή Αυτοκρατορία από το 1057 έως το 1185 και αργότερα, ως Μεγαλοκομνηνοί, ίδρυσαν και κυβέρνησαν την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας) είναι που λάτρευαν ιδιαίτερα την Παναγία και ιδρύουν νέα μοναστικά ιδρύματα στην Κων/πόλη. Στις Βλαχέρνες την λάτρευαν κάθε Τρίτη και Πέμπτη.

Στο ιερό βήμα φρόντιζαν να έχουν πάντοτε σπουδαίους επίσκοπους της εκκλησίας και βλέπουμε ότι στην κόγχη του ιερού βήματος απεικονίζονται διάφοροι ιερείς, οι οποίοι είναι επίσκοποι-Άγιοι.

Ένα ακόμη στοιχείο το οποίο επιβεβαιώνει ότι ο Πέτρος και ο Παύλος τιμούνται περισσότερο από την εκκλησία βρίσκεται στην παράσταση, στην οποία απεικονίζει τους Αποστόλους σε έναν κύκλο, οι οποίοι μάλιστα εμφανίζονται σε ένα χρυσαφί φόντο, εκτός από δυο, οι οποίοι εξέχουν και είναι ο Πέτρος και ο Παύλος. Αυτό μάλιστα δεν είναι τυχαίο, δυστυχώς όμως αυτή η περιοχή δεν σώζεται ομοιόμορφα, διότι όταν έγινε τζαμί αυτή η περιοχή δεν χρησιμοποιήθηκε και εγκαταλείφθηκε επομένως λογικό είναι να έχει υποστεί πολλές καταστροφές.

Τέλος, βλέπουμε πως πάνω από τους Αποστόλους η αρχική παράσταση στη ζωγραφική διακόσμηση είναι ο Ευαγγελισμός. Η πρώτη παράσταση ξεκινάει πάντοτε από την νοτιοανατολική γωνία. Γενικά αυτό που βλέπουμε στη ζωγραφική διακόσμηση είναι πως οι παραστάσεις ακολουθούν τη χρονολογική σειρά των 12 μεγαλύτερων γιορτών, των 12 δεσποτικών γιορτών (τα Χριστούγεννα, η Περιτομή, η Υπαπαντή, τα Θεοφάνεια, η Μεταμόρφωση, η είσοδος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα, τα Άγια Πάθη, η Ανάσταση, η Ανάληψη, η Πεντηκοστή, η εορτή του Αγίου Πνεύματος και η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού). Σε κάθε παράσταση ο Χριστός απεικονίζεται με μεγαλείο θεϊκό και για αυτό οι παραστάσεις ονομάζονται Θεοφάνεια.

Ένα τελευταίο σημαντικό στοιχείο είναι πως οι ζωγράφοι όταν θέλουν να δείξουν ένδειξη σεβασμού απέναντι σε μια θεια μορφή στις παραστάσεις ποτέ δεν αφήνουν τα χέρια των ανθρώπων να φαίνονται (συνήθως τα καλύπτουν με τα μανίκια των ρούχων τους). Αυτό είναι ένα στοιχείο που το δανειζόμαστε από την αυτοκρατορική εικονογραφία και συμβαίνει στα ρωμαϊκά χρόνια.

Λεπτομέρειες από την εικονογράφηση: εικονίζεται ένας κύριος που παίρνει κάτι από κάποιον και αφήνει κάτι σε κάποιον. Είναι ο Ιούδας που παίρνει χρήματα. Είναι τα επεισόδια μεταμέλειας του Ιούδα που παίρνει τα χρήματα και μετά τα επιστρέφει. Πρόκειται μια μεταγενέστερη παράσταση (όσο περνούν τα χρόνια προσθέτουν περισσότερα για να εμπλουτίσουν τον εικονογραφικό κύκλο). Στο δυτικό κύκλο είναι πάντα η Κοίμηση της Παναγίας, αλλά εδώ δεν σώζεται γιατί ανοίχτηκαν τα παράθυρα του οθωμανικού τζαμιού. Βλέπουμε όμως τους Αποστόλους που έρχονται στην Κοίμηση τρεις από εδώ και οι άλλοι πάνω σε σύννεφα, γιατί έρχονται από τα παρόντα του κόσμου για αυτή την Κοίμηση της Παναγίας. Γυρίζοντας στα γεγονότα που μας οδηγούν στην σταύρωση (παραστάσεις: μυστικός δείπνος, νιπτήρας,, σταύρωση, αποκαθήλωση, λούσιμο με μύρα, λίθος γιατί ο άγγελος κάθεται πάνω στον λίθο- στο φράξιμο της πόρτας του τάφου, ανάσταση).. Όλες αυτές οι παραστάσεις είναι από τη βυζαντινή εποχή. Ο επόμενος σταθμός είναι τα Παλαιολόγια όπου σε αυτήν την εποχή γίνεται μια ανανέωση στη ζωγραφική (αναβαθμίζεται η Βέροια).

Οι δυο αρχαίοι κίονες: Στο μνημείο αυτό σώζονται δυο αρχαίοι κίονες που έχουν πάνω τους απελευθερωμένες επιγραφές δούλων και χρονολογικά αυτές οι επιγραφές βρίσκονται στα μέσα 3^{ου} αιώνα. Τους κίονες τους χρησιμοποίησαν ως υλικά σε δεύτερη χρήση όπως και πολλά άλλα γλυπτά από αρχαίους ναούς και αρχαίες εκκλησίες. Αλλά είναι και από την βυζαντινή φάση αλλά υπάρχουν και αρχαίοι κίονες.

Η απελευθερωτική επιγραφή ενός δούλου: [ο σκλάβος που απελευθερώθηκε ονομαζόταν Κοπρυλος.] Πρόκειται για μια απελευθερωτική επιγραφή ενός δούλου. Όταν απελευθέρωναν τους δούλους τους αφιέρωναν στους θεούς, αυτόν εδώ τον αφιερώνει στον θεό Διόνυσο και αυτές οι κολόνες θα ήταν από ένα δημόσιο μέρος της πόλης. Αφιέρωναν στον Διόνυσο και στη μεγάλη μητέρα. Συνήθως οι κίονες κόβονται, τεμαχίζονται, πριονίζονται, γίνονται ασβέστης, διαλύονται. Οπότε είμαστε πολύ τυχεροί που έχουμε αυτούς τους κίονες.

Το παρεκκλήσι: Στο μνημείο συναντούμε και διάφορα επεισόδια από την διδασκαλία του Προδρόμου. Η πρόθεση (κομμάτι ιερού βήματος) και το διακονικό που βρίσκονται δεξιά και αριστερά από την Αγία Τράπεζα, γίνονται παρεκκλήσια στα χρόνια των Παλαιολόγων. Είναι μεγάλα, αποκτούν ωραίο τοιχογραφικό διάκοσμο και φαίνεται στην περίπτωση της πρόθεσης της Μητρόπολης της Βέροιας ότι έχουν να κάνουν όλα με τον Πρόδρομο, άρα μπορεί να ήταν ένα παρεκκλήσι αφιερωμένο στον Ι. Πρόδρομο (προστίθενται λατρείες ανάλογα με τον χορηγό).

Επιλογικά, Κάθε εποχή αφήνει την σφραγίδα της και έχει διαφορετικό στυλ. Στην εποχή των Παλαιολόγων υπάρχει μια αναγέννηση στα γράμματα και στις τέχνες. Τα μνημεία της Βέροιας τοποθετούνται στην α' φάση της Αναγέννησης. Η στάθμη που πατάμε είναι το οθωμανικό πάτωμα του τζαμιού. Τέλος, να επισημάνουμε ότι ο ναός σκάφτηκε και βρεθήκαν οι ταφές, οι οποίες τώρα συντηρούνται.